

Жарко Обрадовић
Београд

СТРАТЕШКО ПАРТНЕРСТВО „МАЛЕ“ СРБИЈЕ И „ВЕЛИКЕ“ КИНЕ Унутрашњи и међународни аспекти сарадње

Сажетак

Односи између Републике Србије и Народне Републике Кине су грађени јако дуго, уз међусобно разумевање и подршку у међународним односима да би свој пуни квалитет достигли током 2016. године успостављањем „свеобухватног стратешког партнерства“ између две државе. Многобројни сусрети представника двеју држава на највишем нивоу у последњих неколико година, чињеница да је Србија (Београд) била домаћин Трећег самита сарадње између Кине и земаља Централне и Источне Европе (16+1), реализовани (заједнички) пројекти у Србији и други облици сарадње, потврдили су значај међусобне сарадње и потиснули разлике које постоје између Србије и Кине. Народна Република Кина је за Републику Србију не само стратешки партнер него и један од четири стуба њене спољне политике, а за Кину, поред стратешког партнерства, Србија је постала и најзначајнији партнер Кине на Балкану и у Југоисточној Европи. Србија је веома активна унутар Процеса сарадње Кине са земљама Централне и Источне Европе, са бројним пројектима који су планирани или се заједнички изводе у Србији. Поред тога у оквиру билатералне сарадње кинеска компанија је изградила у Србији мост преко Дунава, што је први такав пројекат који је Кина изградила у Европи. На тај начин, кроз билатералну сарадњу и сарадњу унутар Процеса 16+1, Србија је постала најважнији партнер Кине у овом делу Европе. Обе земље настоје да смање дисбаланс у економској

сарадњи који постоји у корист Кине (много се више робе увози из Кине, него што се извози). Сагласност две земље око значаја кинеске иницијативе „Појас и пут“ и спремност да се пројекти из ове Иницијативе усагласе са плановима развоја Србије биће не само нови замајак унапређењу сарадње између Србије и Кине, него и прилика да се реализују бројни инфраструктурни и други пројекти који ће унапредити квалитет живота грађана Србије и потврдити висок ниво билатералне сарадње Србије са Кином. Кључне речи: Србија, Кина, међудржавни односи, стратешко партнерство, процес сарадње 16+1, Иницијативе „Појас и пут“

Република Србија и Народна Република Кина су вишегодишњу веома успешну међудржавну сарадњу, а нарочито у последњих неколико година, као и традиционално пријатељство које постоји између две земље и које је исказано кроз сагласност две државе око бројних међународних питања и кроз заједничку реализацију различитих инфраструктурних и других пројеката у Србији, током 2016. године још више унапредиле и подигле на највиши ниво међудржавних односа: ниво „свеобухватног стратешког партнерства“. Србија и Кина су тиме показале да разлике које постоје између две државе нису препрека за успешну сарадњу, ако постоји заједничка воља обеју страна, посвећеност истим (универзалним) вредностима као што су мир, безбедност, разумевање, поштовање људских права, толеранција, када се поштује међународно право, када сарадња подразумева међусобну подршку и помоћ на остваривању својих унутрашњих и спољних циљева. Бројни сусрети највиших представника двеју држава у последњих неколико година (укључујући посете Председника НР Кине Си Ђинпинга и Председника Владе НР Кине Ли Киђианга Србији, као и посете председника Републике Србије Т. Николића и председника Владе Републике Србије А. Вучића Кини), велики број потписаних међународних споразума у различитим областима, (чији број у овом тренутку износи 92 споразума) заједничка реализација бројних инфраструктурних пројеката у Србији и почетак реализације других, (изградња моста на Дунаву, почетак модернизације пруге Београд-Будимпешта, реконструкција и изградња новог блока Термоелектране у Костолцу и др.) улагање кинеских компанија у привреду Србије (кинеска компанија Хестил је постала власник Железаре у Смедереву), активности Србије унутар процеса сарадње Кине са земљама Централне и

Источне Европе (Процес 16+1), и бројни други облици заједничке сарадње, учинили су Србију најважнијим партнером Кине на простору Балкана и Југоисточне Европе. Такав квалитет билатералних односа Србије са Кином, као и географски положај Србије, као државе са централном улогом на Балкану, чини сарадњу Србије са Кином још важнијом и Србију уједно, могућим, веома важним мостом кинеског деловања у Европи кроз реализацију кинеске Иницијативе „Појас и пут“ („Економског појаса пута и свиле“ и „Поморског пута свиле 21. века“).

Између Републике Србије и Народне Републике Кине постоје разлике у погледу величине територије, броја становника, политичког утицаја у међународним односима, нивоа економског развоја, војној моћи и другим карактеристикама (историјско наслеђе, друштвени систем, идеологија, модел развоја друштва и др.). НР Кина је од Србије по величини територије већа 108 пута (површина територије Кине је 9.562.211 км² а Србије 88.360 км²), у броју становника Кина има 183 пута више становника од Србије (Кина има 1,3 милијарде становника а Србија – без Косова, 7,1 милиона становника¹⁾). Кина данас, је једна од најутицајнијих држава у међународним односима (Кина је једна од 5 држава сталних чланица Савета безбедности Уједињених нација са правом вета), водећа економска сила света, са огромном војном и нуклеарном моћи. Утицај Србије на међународном плану је много мањи. Србија се суочава са бројним проблемима у свом економском развоју као последица догађаја везаних за разбијање и нестанак претходне државе – Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, међународних санкција из 90-тих година прошлог века, бомбардовања Србије од стране НАТО-а 1999. године, предузетих унутрашњих мера у области економије почетком 21. века (начин приватизације предузећа нпр.) које нису дале очекиване резултате и утицаја светске економске кризе. Србија није чланица ниједног војног савеза, јер је донела одлуку о војној неутралности, а њена војна моћ на међународном плану је објективно мала. Србија је земља кандидат за чланство у Европској Унији, земља бурне прошлости и динамичне садашњости, која сарађује са великим бројем држава у свету и држава са централним геополитичким положајем на Балкану,²⁾ што је чини незаобилазним

1) Наведено према: *World Bank*, Internet, www.world.bank.org, 01/08/2016.

2) Видети детаљније у: Жарко Обрадовић, *Геополитика Србије*, Мегатренд Универзитет, Београд, 2011, стр. 259-281.

фактором у свим догађајима (који су се дешавали и у прошлости и данас) на простору Балкана и Југоисточне Европе.

Формално, дипломатски односи између Републике Србије и Народне Републике Кине трају од 2. јануара 1955. године, када су успостављени дипломатски односи између ФНР Југославије и НР Кине, с обзиром да је Република Србија наследила Државну заједницу Србија и Црна Гора, СР Југославију, односно СФР Југославију у државно-правном смислу и преузела сва права и међународне обавезе бивше Југославије.³⁾ Суштински, од 2006. године, када је Република Србија потврдила своју државну самосталност, односи са Народном Републиком Кином су значајно унапређени у односу на цео претходни период.

Иако је Федеративна Република Југославија признала Народну Републику Кину октобра 1949. године, дипломатски односи између две државе успостављени су тек шест година касније, јануара 1955. године. Разлози томе су били „идеолошке природе“ то јест, различити ставови двеју водећих партија; Комунистичке партије Југославије у ФНР Југославији (касније Савеза комуниста Југославије) и Комунистичке партије Кине у Народној Републици Кини око питања односа међу комунистичким и социјалистичким партијама у међународном радничком покрету,⁴⁾

3) Србија је своју државну самосталност стекла 1878. године одлуком великих сила на Конгресу у Берлину. Завршетком Првог светског рата 1918. године, Србија постаје део новостворене Државе Срба, Хрвата и Словенаца. Након Другог светског рата 1945. године, Србија постаје део (једна од 6 република) „велике“ Југославије: тада Федеративне Народне Републике Југославије, а касније Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Разбијањем и нестанком те Југославије, почетком деведесетих година прошлог века, на њеним темељима, од република из састава бивше Југославије, своју државну самосталност су 1991. год. прогласиле Словенија, Хрватска и Македонија. Босна и Херцеговина је своју независност прогласила 1992. године, а њен уставно-правни положај је утврђен после трогодишњег грађанског рата одредбама Дејтонског споразума, који је уз сагласност Међународне заједнице, потписан 1995. године. Србија и Црна Гора су 1992. године основале Савезну Републику Југославију, која је 2003. године трансформисана у Државну заједницу Србија и Црна Гора. Године 2006. Црна Гора је на основу референдума на коме се већина грађана Црне Горе изјаснила за иступање из Државне заједнице Србија и Црна Гора, прогласила независност, чиме је престала да постоји Државна заједница Србија и Црна Гора, након чега је и Србија констатовала своју државну самосталност. Сва међународна документа која су се односила на Савезну Републику Југославију су се, после иступања Црне Горе из Државне заједнице Србија и Црна Гора, у целости односила на Србију као следбеника државне заједнице, јер је на Србију пренет међународно правни-субјективитет. Видети детаљније: Жарко Обрадовић, *Балкански етнички мозаик: мањинско питање на Балкану*, Чигоја штампа, Београд, 2014, стр. 121-133, 178-192, 417-447.

4) Комунистичка партија Југославије и Комунистичка партија Кине су биле владајуће (и једине) партије у својим државама: ФНР Југославија и НР Кина, па је квалитет међупартијских односа одређивао и ниво билатералне сарадње.

што је определило и (низак) ниво међународних односа. Иста ситуација се поновила и крајем педесетих и током шездесетих година прошлог века када су водеће партије двеју држава имале различите ставове око неких међународних догађаја, као и око питања унутрашњег развоја држава, око стања и улоге (места) појединих партија у међународном радничком покрету⁵⁾ и др. Почетком седамдесетих година, односи између две државе се постепено, али стално, унапређују и врхунац у јачању билатералне сарадње између СФРЈ и НР Кине представљају посете Председника СФР Југославије Јосипа Броза Тита НР Кини 1977. године, што је била прва посета председника СФРЈ НР Кини, и посета Југославији првог човека НР Кине Хуа Гуфенга, августа 1978. године. Добре односе НР Кине и социјалистичке Југославије у то време потврђује и посета Председника НР Кине Ли Сјењена Југославији августа 1984. године и посета Председника Владе НР Кине Џоа Цијанга Београду, две године касније (1986. год.). У име тадашње Југославије, више високих државних представника посетили је током 80-тих година прошлог века Кину.

Деведесете године прошлог века, за Србију су биле јако тешке, с обзиром на процес разбијања и нестанка социјалистичке Југославије, настанак нових држава на њеним рушевинама, почетак сукоба и грађанских ратова у Словенији, Босни и Херцеговини и Хрватској, настојање Србије да помогне српском народу у републикама бивше Југославије да очувају ниво права која су имали у претходној држави, тешку економску ситуацију у Србији (због увођења санкција Уједињених нација 1992. године), уз напоре да се прихвати и збрине више стотина хиљада избеглица из Хрватске и Босне и Херцеговине који су дошли у Србију, и на крају да се супротстави оружаном агресивном НАТО-а на СР Југославију током 1999. године. Србија је као део СР Југославије (заједно са Црном Гором) током више од једне деценије свог постојања имала у НР Кини пријатеља и сарадника који разуме положај СР Југославије у међународним односима и подржава њене ставове. У време оснивања СР Југославије, НР Кина је признала њен међународно-правни континуитет СРЈ у односу на СФРЈ, што

5) Видети детаљније у: „Odluka Izvršnog komiteta CK SKJ povodom Izjave 81 Komunističke i Radničke partije“, 10. februar 1961. god., наведено према: *Jugoslavija 1918-1988 (tematska zbirka dokumenata)*, Izdavačka Radna organizacija „Rad“, Beograd, 1988, стр. 1216-1217; „Нормализација односа са социјалистичким земљама и ванблоковска политика Југославије“, у: *Историја Савеза комуниста Југославије*, Издавачки центар Комунист, Народна књига, Рад, Београд, 1985, стр. 404-411.

је било од великог значаја за положај и улогу СР Југославије у међународној заједници. Приликом гласања у Савету безбедности Уједињених Нација 1992. године о увођењу санкција против СР Југославије, НР Кина је била једини стални члан СБ УН који није дао свој глас за увођење санкција.⁶⁾ Кина је подржавала СР Југославију и у настојању да се проблем Косова и Метохије реши на миран начин, преговорима, без наметања решења, уз поштовање националног суверенитета и територијалног интегритета СР Југославије. Кина је била против бомбардовања СР Југославије од стране НАТО-а које је трајало од 24 марта до 10 јуна 1999. године, које је учињено без одлуке Савета Безбедности и Организације Уједињених нација.⁷⁾ НР Кина је и сама била жртва војне акције НАТО-а против СР Југославије. Приликом бројних и сталних бомбардовања територије СР Југославије, маја 1999. године бомбардована је кинеска амбасада у Београду и том приликом су смртно страдала три кинеска новинара и рањено још 27 кинеских држављана. Агресија НАТО-а је завршена 10 јуна 1999. године усвајањем у Савету безбедности УН Резолуције 1244 по којој је СРЈ задржала суверенитет над Косовом и Метохијом, али се оно, овом Резолуцијом налази под цивилном и војном управом (УНМИК и КФОР) Уједињених нација. Од тада Кина константно пружа подршку Србији у захтевима да се поштују Резолуција 1244, уз поштовање међународног права, у тражењу решења за решавање питања Косова и Метохије.

Висок квалитет односа са Народном Републиком Кином у то време, упркос свим проблемима са којима се СР Југославија суочавала, потврђује и податак да су тројица (од четири) председника СР Југославије боравили у посети НР Кини: З. Лилић децембра 1995. године, С. Милошевић новембра 1997. године, и В. Коштуница јануара 2002. године. Наравно у истом периоду било је и више других сусрета представника држава у различитим областима.

Временски, почетак нове ере у развоју сарадње са НР Кином, поклапа се са самосталним наступом Србије у међународ-

6) Живадин Јовановић, „Спољна политика Србије – стубови су унутар, не ван Србије“, у зборнику: *Међународни положај и спољна политика Србије*, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2010, стр. 16.

7) Током скоро три месеца бомбардовања СР Југославије, тј. доминантно Србије, уништени су бројни инфраструктурни и други објекти у Србији (мостови, путеви, фабрике, школе, здравствене установе, стамбене зграде, медијске куће, цркве и манастири и др.). Убијено је и рањено више хиљада људи. Материјална штета од бомбардовања се процењује од 40 до 100 милијарди долара.

ним односима од 2006. године. Та сарадња је у протеклој деценији обележена бројним сусретима представника двеју држава на највишем нивоу, новим облицима економске сарадње, укључујући и заједничку реализацију инфраструктурних пројеката, унапређењем сарадње у области војне сарадње, просвете, науке, културе, информисања и др., као и логично повећањем економске размене, али још увек са великом разликом у корист Кине.

Кад је реч о сусретима на нивоу председника држава и влада Србије и Кине, њих је у задњих неколико година било јако много. Јуна 2016. године, Председник НР Кине Си Ђинпинг је боравио у тродневној званичној посети Србији, на позив Председника Србије Т. Николића (поред Србије кинески председник је у Европи овог пута посетио још само Пољску, што само по себи говори о значају посете Србији), што је била прва посета Србији на том нивоу после 32 године. Пре тога председник РС Т. Николић је боравио у посети НР Кини августа – септембра 2015. године, и сreo се са кинеским председником Си Ђинпингом. Током те посете Председник Николић је присуствовао војној паради у Пекингу у обележавању седамдесетогодишњице од завршетка Другог светског рата. Међу учесницима војне параде био је један број припадника Војске Републике Србије, Председник Републике Србије Т. Николић се, такође, сусрео са Председником НР Кине Си Ђинпингом и августа 2013. године када је боравио у званичној посети Кини. И претходни Председник Републике Србије Б. Тадић је августа 2009. године, боравио у званичној посети НР Кини, на позив Председника Кине Ху Ђинтаоа.

Председник Владе Народне Републике Кине Ли Кеђианг је боравио у званичној посети Републици Србији, децембра 2014. године (што је била прва посета Председника Владе НР Кине Србији после 28 година), где се сусрео са својим домаћином, Председником Владе РС А. Вучићем. Наредне године, новембра 2015. године, Председник Владе РС А. Вучић је био у званичној посети НР Кини и имао је сусрет са Председником Владе НР Кине Ли Кеђангом. И претходни председник Владе Србије И. Дачић је имао сусрет са председником Владе Кине Ли Кеђангом, на Другом самиту Кина – земље Централне и Источне Европе у Букурешту 2013. године, док се председник Владе Србије М. Цветковић сreo са Председником Владе НР Кине Вен Ђимбаом на Првом самиту процеса 16+1 у Варшави 2012. године. Поред ових сусрета, висок ниво међудржавних односа између Кине и Србије потврђују

и посете на нивоу парламената двеју земаља, бројни сусрети на министарском нивоу, сарадња предузећа, састанци и међусобне посете делегација градова и општина Србије и Кине.

Током посете Председника Народне Републике Кине Си Ђинпинга Србији јуна месеца ове године, потписано је више споразумима међу којима се својим значајем издваја „Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о успостављању свеобухватног стратешког партнерства“. Овај споразум је потврдио висок квалитет међудржавних односа, истоветност ставова Србије и Кине о бројним међународним и регионалним питањима, као и о покренутим пројектима и иницијативама за сарадњу у различитим областима.

Свеобухватно стратешко партнерство представља даљи наставак партнерства између Републике Србије и Народне Републике Кине, успостављеног 2009. године и проширеног 2013. године, потписивањем заједничких изјава председника двеју држава.⁸⁾ Основни принципи на којима се заснива сарадња Србије и Кине јесу „узајамно поштовање, равноправност и немешање у унутрашње послове, уз узајамно уважавање и подржавање избора развојног пута, унутрашњих и спољних политика у складу са својим приликама.“⁹⁾ Кад је реч о унутрашњим питањима две земље, Србија је овом Изјавом поново потврдила да су односи са Кином један од важних стубова њене спољне политике, да подржава политику једне Кине и да је Тајван неотуђиви део Кине, као и да Србија неће успостављати било какве званичне контакте са Тајваном. Кина је, са своје стране потврдила разумевање настојања Србије да постане чланица Европске уније, подржала је политику Србије на унапређењу сарадње у региону, потврдила је да поштује суверенитет и територијални интегритет Србије, да се питање Косова и Метохије мора решавати у складу са Повелом

8) „Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о успостављању стратешког партнерства“, Пекинг, 20. августа 2009. године, потписана од стране председника НР Кине Ху Ђинтаоа и председника РС Бориса Тадића; „Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о продубљивању стратешког партнерства“, Пекинг, 26. августа 2013. године, потписана од стране председника НР Кине Си Ђинпинга и председника Републике Србије Томислава Николића. Обе изјаве преузете са: <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=304500&g=20090820103401&lng=cir&hs1=0,01/08/2016>.

9) „Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о успостављању свеобухватног стратешког партнерства“, Београд, 18. јун 2016. године, потписана од стране председника Републике Србије Томислава Николића и председника НР Кине Си Ђинпинга. Изјава преузета са: www.fmprc.gov.cn, 01/08/2016.

Уједињених Нација, поштовањем Резолуције Савета Безбедности 1244, и да треба путем дијалога и преговора треба наћи прихватљиво решење. Изјава потврђује и сагласност две земље око питања које за НР Кину изузетно важно и односи се на територијално и поморско присуство Кине у Јужном кинеском мору. Обе државе су се сагласиле да ово питање треба решавати путем консултација и преговора, у складу са билатералним споразумима и правилима Декларације о понашању свих страна у Јужном кинеском мору.

Свеобухватно стратешко партнерство између Републике Србије и НР Кине, такође, представља заједнички договор две држава око реализације питања која су важна за будуће билатералне односе. У том смислу, две земље су се сагласиле да наставе да јачају размену, укључујући и интензивне посете државника на високом нивоу, као и да се редовно договарају око питања од заједничког интереса, да још више сарађују у области енергетике, саобраћајне инфраструктуре, индустријских производних капацитета, пољопривреде, културе, образовања, спорта, здравља, науке и технологије, туризма, информисања, издаваштва и др. Две земље су сагласне да је потребно да се и даље развија економска и трговинска сарадња у циљу уравнотежења трговинских односа, да треба јачати финансијску сарадњу, кроз трансакције у локалним валутама у билатералној трговини и улагањима, повећати проток људи ради међусобних посета, посла и студија и др.

Кад је реч о спољнополитичким иницијативама и међусобној сарадњи, Србија је у изјави потврдила спремност да активно подржи кинеску иницијативу о заједничком унапређењу „Економског појаса Пута свиле“ и „Поморског Пута свиле 21. век“ („Појас и пут“) и да ради на повезивању развојних стратегија обе стране, Србија и Кина, такође, сматрају да сарадња Кине са земљама Централне и Источне Европе представља узајамно корисни и комплементарни део стратешког партнерства Кине и Европе и да допуњује кинеско – европске односе и помаже „њиховој заједничкој изградњи партнерства за мир, развој, реформу и цивилизацију“. Заједничка реализација пројекта изградње мађарско-српске железнице (Будимпешта-Београд) ће бити од великог значаја за унапређење саобраћајне инфраструктуре у Србији, као и за повезивање држава у региону. Кад је реч о међународним односима, обе земље су сагласне да треба јачати водећу улогу и ауторитет Уједињених нација и Савета безбедности у решавању глобалних

проблема, очувању светског мира, унапређењу заједничког развоја и др., уз њихову реформу и ради веће заступљености земаља у развоју, као и да треба осудити и заједно се супротставити свим врстама тероризма, уз потребу јаче сарадње међународне заједнице у борби против тероризма, у чему Уједињене нације треба да играју водећу улогу у искорењивању тероризма, користећи политичке, економске, дипломатске, војне, културне и друге мере.

Споразуми који су закључени између две Владе (22 потписана споразума) предвиђају и оснивање Центра за сарадњу у области саобраћаја и инфраструктуре између Кине и земаља Централне и Источне Европе (пројекат 16+1), сарадњу у области производних капацитета, одбрамбене индустрије, културе и уметности, заједничком финансирању развојних и истраживачких пројеката, у изради и реализацији пројеката у области инфраструктуре, усаглашавања и обуке кадрова, сарадњу медијских кућа (Радио телевизије Србије и кинеског Међународног радија), успостављање пријатељства између града Крагујевца и Сиана (Xian) и др.¹⁰⁾ Економски споразуми се односе на различите развојне пројекте, као што је уговор о пројектовању и изградњи дела ауто-пута Београд-Јужни Јадран (деоница Сурчин-Обреновац), протокол о реализацији пројекта за финансирање изградње електране за производњу електричне енергије од отпада, меморандум о разумевању о заједничком улагању у пројекте обновљивих енергија у Србији и др.¹¹⁾

Економска сарадња Србије са Кином је годинама уназад у сталном успону иако је увек била „у другом плану“ у односу на сусрете водећих представника двеју држава. Кина је постала најзначајнији спољнотрговински партнер Србије у Азији. Ту сарадњу одликује велика неравнотежа у корист Кине: Србија много више робе увози из Кине, него што извози у Кину. Захваљујући томе, Кина је на четвртном месту међу земљама увозницима робе у Србији. Диспропорција већег увоза робе из Кине у односу на извоз постоји веома дуго. Србија је 2000. год. извезла у Кину робу вредности 6,5 милиона долара, а увезла робе вредности 73,8 милиона долара – дефицит је износио 67,3 милиона долара.¹²⁾

10) Преглед споразума који су потписани током посете председника Републике НР Кине Си Ђинпинга Србији (17-19. јун ове године) видети на „Потписана Изјава о свеобухватном стратешком партнерству и 21 споразум о сарадњи Србије и Кине“, Internet, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=267615>, 18/06/2016.

11) Исто.

12) Драган Миљанић, „Србија и Кина као стратешки партнери“, у зборнику: *Међународни положај и спољна политика Србије*, Београдски форум за свет равноправних, Београд,

Године 2014. вредност извоза Србије у Кину износио је 14,2 милиона долара, а увезено је робе у вредности преко 1,5 милијарди долара.¹³⁾ У структури робе коју Србија извози на тржиште Кине, према подацима из 2014. године, доминирају сирове материје, осим горива, машине и транспортни уређаји, хемијски производи, разни готови производи и др.¹⁴⁾ Када је реч о роби која се увози из Кине у Србију, највише има машина и транспортних уређаја, разних готових производа, затим производи од различитих врста материјала, хемијских производа и др.¹⁵⁾ Постепено исправљање овог деловања у робној размени између две земље тј. повећање извоза роба из Србије у Кину, постављено је као задатак на чијем испуњењу треба да се ангажују обе земље.

У новије време, економска сарадња прати и надограђује сусрете представника двеју држава на највишем нивоу, уз и даље присутну разлику у увозу и извозу роба у корист Кине, али и кроз (сада) заједничку реализацију бројних инфраструктурних и других пројеката у Србији и могућност заједничког наступа предузећа двеју држава на тржиштима трећих земаља са којима Србија има посебне трговинске повластице (Белорусија, Казахстан нпр.). Привредну сарадњу између две државе треба да унапреди и заједничка активност Привредне коморе Београда и Асоцијације кинеских привредника која је основана у Београду 2015. године.

Посебан допринос сарадње између Кине и Србије представља учешће Србије у пројекту сарадње између Кине и 16 земаља Централне и Источне Европе.¹⁶⁾

У оквиру процеса 16+1 Република Србија међу другим земаљама чланицама, предњачи по броју пројеката из различитих области који су реализовани или су у поступку реализације. Међу њима свакако најважнији су пројекти: модернизација железнице Београд-Будимпешта, изградња деоница Обреновац-Уб, Лајковац-Љиг, Сурчин-Обреновац и Прелјина-Пожега на аутопуту Београд-Јужни Јадран, делу кроз Србију, као и реализација пројекта из-

---

2010, стр. 103.

13) *Информација о билатералној сарадњи Републике Србије и Народне Републике Кине*, Привредна Комора Србије – Сектор за економске односе са иностранством, центар за билатералну сарадњу, Београд, 2015, стр. 5.

14) Исто.

15) Исто, стр. 6.

16) Земље чланице овог пројекта сарадње су поред Народне Републике Кине и Републике Србије и: Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Чешка, Хрватска, Естонија, Мађарска, Летонија, Литванија, Македонија, Црна Гора, Пољска, Румунија, Словачка и Словенија.

градње новог блока Термоелектране „Костолац БЗ“ и проширење капацитета Површинског копа „Дрмно“.

Бројни други пројекти су у различитим фазама реализације, што показује да је Србија била у праву када је приликом оснивања Секретаријата за сарадњу између Кине и земаља ЦИЕ у Пекингу септембра 2012. године, поднела 56 пројеката из различитих области, као основ будуће сарадње.¹⁷⁾ Потврда значаја Србије у пројекту сарадње 16+1 огледа се и у чињеници да је Србија (Београд) новембра 2014. била домаћин Трећег Самита Кине и земаља ЦИЕ. На том Самиту, као и на следећем који је одржан у Суџоу (Кина), Србија је потписала највише споразума о сарадњи са НР Кином.

Сарадња Кине са Србијом унутар Процеса сарадње Кине са земљама Централне и Источне Европе представља део кинеско-европских односа, али и део Иницијативе „Појас и пут“, јер се простор који обухватају државе чланице Процеса 16+1, укључујући и простор Србије, налази на западном правцу кинеске иницијативе. Документа из Суџоуа, са четвртог Самита Процеса 16+1 потврђују опредељење Кине и 16 земаља Централне и Источне Европе о потреби „евроазијског повезивања“, тј. повезивања Кине и Европе на копну, мору и ваздуху (подвукао Ж.О.), кроз кључне транспортне коридоре, везе и пројекте.¹⁸⁾ Тај циљ, повезивања Кине и Европе, је постављен и у Иницијативи „Појас и пут“ из 2013. године.

„Појас и пут“ представља синтезу двеју стратешких иницијатива („Европског Пута свиле“ и „Поморског Пута свиле 21. века“), које је изнео Председник НР Кине Си Ђинпинг током посете Казахстану, септембра 2013. године¹⁹⁾ и Индонезији, октобра 2013. године,²⁰⁾ и која има за циљ повезивање и сарадњу (територијалним и поморским правцем) великог броја држава на простору између Кине (Азије), Африке и Европе. „Појас и пут“ повезује,

17) Аутор овог текста је учествовао у раду Секретаријата за сарадњу између Кине и земаља ЦИЕ, као државни координатор Републике Србије за процес сарадње Кина – земље Централне и Источне Европе.

18) „Средњорочни план сарадње Кине и земаља Централне и Источне Европе“, Суџоу, Кина, 24. новембар 2015. године. Преузето са: www.chine-cieec.org, 01/08/2016.

19) Видети: „Work Together to Build the Silk Road Economic Belt“ (Part of the speech at Nazarbayev University, Astana, Kazakhstan); Xi Jinping: *The Governance of China*, Foreign Languages Press, Beijing, 2014, стр. 315-319.

20) Видети: „Work Together to Build a 21-century Maritime Silk Road“ (Part of the speech at the People's Representative Council of Indonesia), Xi Jinping: *The Governance of China*, нав. дело, стр. 320-324.

копном и морем, огроман простор од Кине до Европе, унутар најмање 65 држава,²¹⁾ са бројним коридорима на којима се налази велики број градова и људи и намером да се подигне ниво развоја тих држава и услови живота људи, унапреди економска сарадња међу државама, реализују инфраструктурни пројекти, успостави и афирмише регионална сарадња, побољша међусобно разумевање и размена људи и остваре бројни други, за земље чланице овог грандиозног пројекта, заједнички, прихватљиви и потребни циљеви.

Значај реализације Иницијативе „Појас и пут“ у односима Србије са Кином потврђен је и кроз потписивање Меморандума о разумевању између Владе Народне Републике Кине и Владе Републике Србије о заједничкој афирмацији Иницијативе „Појас и пут“, новембра 2015. године. Две државе су се договориле да заједнички раде на стварању веза „између Иницијативе „Појас и пут“ и својих националних стратегија развоја, подрже политичку координацију и оперативну сарадњу и оснаже међусобно корисну сарадњу размене знања, како би остварили мирнодопски развој и општи напредак обе стране“.²²⁾ Постављени циљ могуће је остварити кроз сарадњу две стране у следећим областима: координација у политици, усклађеност и интеграцију развојних стратегија, планова и политика, инфраструктурно саобраћајно повезивање (железнице, цивилне авијације, унутрашњи пловни путеви, телекомуникације и др. области), неометана трговина уз либерализовани приступ обе стране и подстицај трговинске сарадње у оба смера, финансијска сарадња и развој контакта кроз сарадњу о областима образовања, науке, технологије, здравства, културе, социјалне заштите, туризма и др.

Србија је као део простора Балкана повезана копном са иницијативом „Појас и пут“ кроз бројне инфраструктурне пројекте, како у Србији тако и у другим балканским државама: модернизација пруге Будимпешта-Београда (између Мађарске и Србије), изградња аутопута Јужни Јадран-Београд (између Србије и Црне Горе) и др. Та повезаност ће у будућности бити далеко већа с обзиром да се планира и изградња путног правца од Пиреја (Грчка),

---

21) Zhao Baige, „Establishing a new type of think tank platform, pooling resources to develop ‘One Belt One Road’ community“, Internet, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2015-11/09/content_22406339.htm, 09/11/2015.

22) Меморандум о разумевању између Владе Народне Републике Кине и Владе Републике Србије о заједничкој афирмацији Економског појаса и пута свиле и Поморског пута свиле 21. века, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 01/16.

преко Македоније до Србије (Београда) и даље на север, као и изградња аутопута између Албаније и Македоније.

Међудржавни односи између Републике Србије и НР Кине су на највишем нивоу. Бројне су чињенице које потврђују висок квалитет односа између две државе: бројни сусрети највиших представника двеју држава (председника Република, председника влада, министара и др.) у последњих неколико година, успостављено „свеобухватно стратешко партнерство“, Кина је један од четири стуба спољне политике Србије,²³⁾ бројни пројекти (инфраструктурни, у области енергетике, и др.) који су заједнички реализовани у Србији, чињеница да је Србија (Београд) била домаћин Трећег самита сарадње Кине и 16 земаља Централне и Источне Европе и да је најактивнији члан (међу 16 држава) тог Процеса сарадње, да је Србија прва земља у Европи где је кинеска компанија реализовала значајан инфраструктурни пројекат (изградња моста Земун-Борча), одлука да Центар за реализацију инфраструктурних пројеката у процесу сарадње 16+1 буде у Србији (Београду), економска сарадња која се стално проширује и унапређује (иако са великом диспропорцијом у корист НР Кине), инвестиције кинеских компанија у привреду Србије, број потписаних међудржавних уговора (92) из различитих области чија је реализација у току, договори, подршка и помоћ која постоји између Србије и Кине у различитим међународним организацијама (као нпр. у УНЕСКО-у када је Кина гласала против чланства тзв. државе Косово), унапређење сарадње у области културе, образовања, науке и др.

Сарадњи између две државе се не види крај. Напротив. Сваки нови сусрет на највишем нивоу отвара врата неком новом пројекту и заједничком договору. Бројне разлике које постоје између Србије и Кине нису препрека међусобне сарадње. Чине се да те разлике чак утичу и на боље међусобно разумевање и поштовање. Постоје бројне могућности и области даљег продубљивања српско-кинеских односа, као што је сарадња на заједничким пројектима, оснивање заједничких предузећа и заједничко

---

23) Видети детаљније у: Драган Петровић, Драган Ђукановић, *Стубови спољне политике Србије – ЕУ, Русија, САД и Кина*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012, стр. 97-109, 117-122, 128-131; зборницима радова: *Spoljna politika Srbije: strategije i dokumenta*, (urednici: Nataša Dragojlović, dr Stanislav Sretenović, dr Dragan Đukanović, mr Dragan Živojinović), *Evropski pokret u Srbiji*, Београд, 2010; *Међународни положај и спољна политика Србије*, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2010.

учешће на тржиштима трећих земаља или пак кроз сарадњу у нпр. области пољопривреде, науке, спорта, туризма и др. Новопотписани споразуми између две земље, сарадња унутар Процеса 16+1 (сарадња између Кине и 16 земаља Централне и Источне Европе), као и сарадња коју ће отворити реализација Иницијативе „Појас и пут“, и за Србију и за Кину биће подстрек за нову, још успешнију сарадњу. Србија је већ сада најважнији партнер Кине у Југоисточној Европи, свакако најважнији међу земљама Балкана. Геополитички положај Србије на Балкану и на простору Југоисточне Европе, чини сарадњу и однос Србије са Кином још значајнијом. „Мала“ Србија је постала стратешки партнер „велике“ Кине, што несумњиво међународни положај Србије, како у региону тако и на глобалном плану, чини још значајнијим.

ЛИТЕРАТУРА

- Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о успостављању стратешког партнерства*, Пекинг, 20. август 2009, Internet, <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=304500&g=20090820103401&lng=cir&hs1=0>, 01/08/2016.
- Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о продубљивању стратешког партнерства*, Пекинг, 26. август 2013, Internet, <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=304500&g=20090820103401&lng=cir&hs1=0>, 01/08/2016.
- Заједничка изјава Републике Србије и Народне Републике Кине о успостављању свеобухватног стратешког партнерства*, Београд, 18. јун 2016, Internet, www.fmprc.gov.cn, 01/08/2016.
- Информација о билатералној сарадњи Републике Србије и Народне Републике Кине*, Привредна Комора Србије – Сектор за економске односе са иностранством, центар за билатералну сарадњу, Београд 2015.
- Јовановић Живадин, „Спољна политика Србије – стубови су унутар, не ван Србије“, у зборнику: *Међународни положај и спољна политика Србије*, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2010, стр. 16.
- Меморандум о разумевању између Владе Народне Републике Кине и Владе Републике Србије о заједничкој афирмацији Економског појаса и пута свиле и Поморског пута свиле 21. века, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори* бр. 01/16.
- Миљанић Драган, „Србија и Кина као стратешки партнери“, у зборнику: *Међународни положај и спољна политика Србије*, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2010.
- „Нормализација односа са социјалистичким земљама и ванблоковска политика Југославије“ у: *Историја Савеза комуниста Југославије*, Издавачки центар Комунист, Народна књига, Рад, Београд, 1985, стр. 404-

- 411.
- Обрадовић Жарко, *Геополитика Србије*, Мегатренд Универзитет, Београд, 2011.
- Обрадовић Жарко, *Балкански етнички мозаик: мањинско питање на Балкану*, Чигоја штампа, Београд, 2014.
- Петровић Драган, Ђукановић Драган, *Стубови спољне политике Србије – ЕУ, Русија, САД и Кина*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012.
- Потписана Изјава о свеобухватном стратешком партнерству и 21 споразум о сарадњи Србије и Кине*, Internet, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=267615>, 18/06/2016.
- Средњорочни план сарадње Кине и земаља Централне и Источне Европе*, Суџоу, Кина, 24. новембар 2015, Internet, www.chine-ciec.org, 01/08/2016.
- Baige Zhao, *Establishing a new type of think tank platform, pooling resources to develop 'One Belt One Road' community*, Internet, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2015-11/09/content_22406339.htm, 09/11/2015.
- „Odluka Izvršnog komiteta CK SKJ povodom Izjave 81 Komunističke i Radničke partije“, 10. februar 1961. god., наведено према: *Jugoslavija 1918-1988 (tematska zbirka dokumenata)*, Izdavačka Radna organizacija „Rad“, Beograd, 1988, str. 1216-1217.
- Spoljna politika Srbije: strategije i dokumenta*, (urednici: Nataša Dragojlović, dr Stanislav Sretenović, dr Dragan Đukanović, mr Dragan Živojinović), Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2010.
- „Work Together to Build the Silk Road Economic Belt“ (Part of the speech at Nazarbayev University, Astana, Kazakhstan); Xi Jinping: *The Governance of China*, Foreign Languages Press, Beijing, 2014, стр. 315-319.
- „Work Together to Build a 21-century Maritime Silk Road“ (Part of the speech at the People’s Representative Council of Indonesia), Xi Jinping, стр. 320-324.
- World Bank*, Internet, www.worldbank.org, 01/08/2016.

Zarko Obradovic

STRATEGIC PARTNERSHIP BETWEEN „SMALL“ SERBIA AND „BIG“ CHINA Domestic and international aspects of cooperation

Resume

The ‘comprehensive strategic partnership’ between the Republic of Serbia and the People’s Republic of China is an outcome of a long, successful and diversified cooperation between the two countries in various fields. Mutual trust, numerous meetings of the highest representatives of China and Serbia, agreement on and

mutual support as regards internal and international issues, joint implementation of infrastructural and other projects in Serbia have affirmed the cooperation between the two countries in international relations and suppressed mutual differences. Inter-state cooperation in the field of policy has the supremacy with regard to the economic cooperation which is characterised by a large surplus for the benefit of China. Activities of Serbia within the process of cooperation between China and Central and Eastern European countries (16+1), (with numerous infrastructural projects that are ongoing) and bilateral cooperation of high quality are good indicators that the cooperation in the implementation of the Chinese 'One Belt, One Road' Initiative in Serbia can be successful, even more so due to the fact that both China and Serbia agree that there is a synergy (connection) between the 'One Belt, One Road' Initiative and Serbia's plans of development.

Keywords: Serbia, China, interstate relations, strategic partnership, cooperation process 16+1, Initiatives "Belt and Road"

---

* Овај рад је примљен 01.08.2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 12.08.2016. године.

